

آسیب شناسی روابط اجتماعی دانشجویان (دختران و پسران) در دانشگاه یزد

زارع شاه آبادی اکبر^{۱۰۵}

سلیمانی زکیه^{۱۰۶}

چکیده

ارتباط دختران و پسران پیش از ازدواج یکی از مسائل پیچیده و اساسی جامعه ماست که بدون شک آسیب ها و مخاطراتی همچون ناهنجاریهای رفتاری و جنسی، ناراحتی های روحی و روانی و مشکلات خانوادگی لزوم توجه به آن را در ارائه الگوهای ارتباطی می طلبد، چرا که مسلماً حفظ سلامت فردی و اجتماعی درپرتو ارتباطات سالم انسانی ممکن می گردد. این مطالعه با هدف شناخت عوامل موثر در روند شکل گیری این روابط، به بررسی آن در بین دانشجویان دانشگاه یزد به روش پیمایشی پرداخته است. داده های مورد نیاز تحقیق از طریق پرسشنامه محقق ساخته به دست آمده است که در بین ۲۴۰ نفر از دانشجویان مجرد توزیع و از طریق برنامه SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاکی از آنست که تنها حدود ۱۰ درصد از دانشجویان نسبت به این ارتباطات نگرش منفی دارند. ۴۳/۹ درصد دانشجویان دارای حداقل یک دوست می باشد که ۱۰/۸ درصد از این دوستی ها با تماس فیزیکی و جنسی همراه بوده است. براساس آزمونهای انجام شده، دانشجویان درگیر ارتباط به لحاظ سرمایه اجتماعی، دینداری، ارتباط با والدین و وضعیت تحصیلی نمرات پایین تری را دریافت کرده اند لیکن این شرایط با توجه به تعداد دوستان و سطوح ارتباط، سن و میزان تحصیلات متفاوت است. نتیجه رگرسیون نیز نشان میدهد عامل عاطفی از مهمترین دلایل ارتباط و در کنار متغیرهای پذیرش احکام شرعی، رقابت با دوستان، اطمینان به رابطه و اعتماد اجتماعی حدوداً ۶۲ درصد از تغییرات ارتباط با جنس مخالف را تبیین میکند.

با توجه به اینکه افراد درگیر روابط پیش از ازدواج به لحاظ روحی و یا جسمی و یا در سایر ابعاد زندگی خانوادگی، اجتماعی تحصیلی در معرض آسیب قرار دارند و از آنجاییکه نیاز عاطفی به عنوان مهمترین خلاء ارتباطات جوانان، غالباً با سائق های جنسی همراه است لزوم تقویت وآگاهی بخشی هرچه بیشتر به خانواده ها، سازمانهای قانونگذار در جهت تدوین مجراهای ارتباطی و موسسه های آموزشی جهت ارائه الگوهای ارتباطی سالم اهمیت زیادی می یابد.

^{۱۰۵} عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

^{۱۰۶} کارشناسی ارشد جامعه شناسی

کلمات کلیدی: آسیب شناسی، روابط دختر و پسر، نگرش، گرایش، دانشجویان

مقدمه

ارتباط اساس زندگی اجتماعی و لازمه رشد و کمال انسانهاست اما زمانیکه رابطه ای از محدوده مشخص خود در یک موقعیت خاص فراتر رود و با غرایز پیوند یابد، نیازمند هدایت و تنظیم می باشد. روابط بین دو جنس به خصوص در ادوار کنونی با وجود مسایل متعددی که برای خانواده ها و جامعه به همراه داشته ، امری اجتناب ناپذیر است. شکی نیست که علاقه و تمایل به رابطه با جنس مخالف نیاز طبیعی همه انسانهاست ، اما پاسخ مناسب این نیاز چیست؟ آیا هر گونه رابطه ای را می توان به عنوان ارتباط مطلوب اجتماعی به شمار آورد؟ باید گفت که روابط ناسالم دختران و پسران بدون در نظر گرفتن جنبه های عقلانی و تنها بر پایه عواطف و احساسات ، تهدیدی علیه زندگی فردی و اجتماعی آنان محسوب می گردد. از این رو جدای از نگرش های شرعی و عرفی جامعه که سعی در کنترل و محدودسازی این روابط به عنوان امری غیر متعارف و ناصواب دارد ، باید به این موضوع به عنوان یک مسئله اجتماعی توجه شود .

روابط دختر و پسر را باتوجه به سطح تحول شخصیت ، سطح تحول هوش و تراز فرهنگی می توان به هشت نوع تقسیم کرد : «روابط مبتنی بر شناخت و احترام متقابل ، روابط مبتنی بر شرم افراطی ، روابط مبتنی بر پرخاشگری ، روابط پنهانی ، روابط دست پاچه و هیجان زده ، روابط خشک و محدود ، روابط غیر عادی و ناپخته و نهایتا افراط در معاشرت». (احمدی، ۱۳۸۲) که تنها رابطه نوع اول می تواند به عنوان رابطه ای سالم شناخته شود درحالیکه انواع دیگر تحت تأثیر شیوه های برخورد اجتماعی همچون کنترل و نظارت های افراطی مبتنی بر برخی باورهای عرفی و یا آزادی افراطی بی حد و حصر می توانند حالت مرضی و نامتعادل پیدا کنند . «با اینکه کنار گذاشتن تمامی سنت ها و پذیرش بی قید و شرط فرهنگ حاکم بر جهان پیشرفته رفتار عاقلانه ای به نظر نمی رسد اما در عین حال، برخی از سنت ها و آداب اجتماعی جامعه که جوانان را از اجتماعی شدن، ارتقای شخصیت علمی - فرهنگی و انتخاب گروه همسالان همفکر و همسر مناسب بازداشته اند، نه دینی و نه منطقی اند.» (فرهادیان ، ۱۳۸۱: ۷۴)

در وضعیت کنونی بخاطر نوع اداره جامعه، بافت سنتی اجتماع و نوع فرهنگ اجتماعی، روابط جوانان به شکل پنهانی صورت می گیرد که مسلما در این نوع ارتباط ، استرس ها، سوء استفاده ها و مشکلات متعددی نهفته است . « دختر و پسر که در رابطه ای متقابل قرار می گیرند ممکن است در معرض فعالیت های مضر زیادی قرار

گیرند و احتمال اینکه در چنین روابطی یکی از طرفین از طرف مقابل سوءاستفاده جنسی، جسمی و هیجانی نماید زیاد است و حتی امکان دارد افراد ناخواسته در موقعیت های خطرناک مانند تجاوز جنسی و بارداری قرار گیرند. اگرچه هم پسران و هم دختران ممکن است به یکدیگر آسیب وارد کنند لیکن شیوع این کار از جانب پسران بر علیه دختران مزمن تر و شدیدتر است». (هیگمن - براون، ۱۹۹۹؛ لوی، ۱۹۹۷) بنابراین تنظیم این گونه روابط به نحوی که بهترین بازدهی را برای تأمین نیازهای فرد و جامعه به دنبال داشته باشد امری ضروری است.

هدف از انجام این مطالعه شناخت و تحلیل زمینه های اجتماعی و فرهنگی سالم سازی روابط جنسیتی جوانان در سطح جامعه است. به این منظور بررسی نگرش و آگاهی خود آنها نسبت به این روابط لازم به نظر می رسد. در این خصوص ضمن تعیین حدود روابط سالم از روابط ناسالم و مخاطره آمیز خصوصاً برای دختران، طرح دیدگاهی که با تمامی ابعاد عاطفی، جنسی، خانوادگی و اجتماعی و همچنین مبانی دینی و شرعی این مسئله را در خود جای دهد مد نظر قرار می گیرد، دیدگاهی که از سویی هم پاسخی به احساس نیاز عاطفی و جنسی جوانان باشد و هم تضمینی باشد برای کاهش معضلات و انحرافات (همچون گرایش به خودارضایی، پناه بردن به تصاویر و فیلم های مبتذل، همجنس گرایی، تجاوز به عنف) که در خلاء روابط صحیح و معقول گریبانگیر افراد جامعه است.

انتظار می رود نتایج این پژوهش بتواند در تقلیل مشکلات ناشی از روابط استرس زا، پنهانی و ناسالمی که جوانان را از انجام فعالیتهای مفید تحصیلی و اجتماعی باز می دارد کاربرد داشته باشد و هم در حیطه قانونگذاری و اجرای دستورالعمل های اجرایی و هم در سطح موسسه های دولتی همچون دانشگاهها، نیروی انتظامی، مراکز مشاوره ازدواج و خانواده و سایر سازمانهای مربوط به جوانان مورد بهره برداری قرار گیرد تا ضمن آموزش روابط سالم با تقویت حس مسئولیت پذیری و تعهد افراد در این روابط، به رشد اخلاقی، فردی- روانی و اجتماعی آنها در جامعه منجر گردد.

سابقه تحقیق

در ایران آثار مربوطه اکثراً شامل توصیه ها و راهکارهای دینی هستند و کمتر از منظر جامعه شناختی به این مسئله پرداخته شده است. پژوهش های زیر از نمونه های انجام شده در این زمینه است:

زهرا یوسفی و دیگران در تحقیقی با عنوان «سالم سازی روابط دختران و پسران» به کنترل دو گروه گواه و آزمایش پرداخته و اثر آموزش روابط سالم را بر افزایش آگاهی دختران در روابط آسیب زای دختر و پسر را مورد توجه قرار داده اند.

در تحقیقی دیگر با عنوان توصیف و تحلیلی بر روابط دوستانه دختر و پسر (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه صنعتی اصفهان در سال ۸۲-۸۳) وحید قاسمی به تفکیک و سنخ شناسی دانشجویان بر پایه باورها و ارزش های آنان پرداخته و آنها در سه سنخ سنت گرایان ، سنت گرایان نو و نوگرایان قرار می دهد. بر پایه نتایج این تحقیق بیش از ۵۶ درصد دانشجویان دارای نگرش نوگرایانه ای هستند . داشتن نگرش مثبت به روابط علنی دختر و پسر و پیامدهای آن و به اردوهای مختلط ، تأکید بر عوامل فردی به عنوان ریشه رابطه، مخالفت با اعمال نظارت های رسمی ، نگرش نامحدود به حدود رابطه ، موافق عادی سازی رابطه از کودکی و محدودیت اجرای احکام علما از ویژگیها و شاخص های این سنخ از دانشجویان عنوان شده است

یافته های پژوهش «شناخت نگرش دانشجویان پیرامون وضعیت روابط دختر و پسر در دانشگاهها و آگاهی آنها از حدود شرعی روابط بین دو جنس» . (عبدالرضا حاجیلری ، ۱۳۸۴) نشان می دهد که برآوردن نیازهای طبیعی انسانی که آرامش روحی و روانی در کنار جنس مخالف یکی از آنهاست در یک بستر طبیعی و تعریف شده در چارچوب ضوابط و قوانین آسان گیر می تواند بخشی از مشکلات را رفع کند. همچنین شناخت ابعاد وجودی جنس مخالف و کسب تجربه حدقلی از سوی افراد، می تواند آنها را به سوی برقراری ارتباط با جنس مخالف سوق دهد و به عنوان یک انگیزه نسبتاً مؤثر عمل کند. همچنین داده های تحقیق نشان می دهد که فضای دانشگاه و خاصه جامعه مبنی به سهل گیری ارتباط بین دو جنس در بین دانشجویان است و بخش قابل توجهی از دانشجویان یا از احکام دینی به اطلاع بوده اند و یا امور غیرشرعی را شرعی تلقی می کرده اند

عبدالله اسدی و دیگران (۱۳۸۲) نگرش دانشجویان نسبت به روابط دختر و پسر از دیدگاه اسلام را در دانشگاههای شهر اردبیل را مورد بررسی قرار داده اند: یافته های پژوهش نشان داد ۸۶/۴٪ دانشجویان نگرش ارتباطی مثبت نسبت به ارتباط دختر و پسر از دیدگاه اسلام داشتند درعین حال ۸۲/۶٪ دانشجویان باگزینه (دختران و پسران حق کمترین ارتباط راندارند) مخالف بودند و ۱۶/۳٪ نمونه ها موافق بودند که ارتباط دختر و پسر از مسائل مهم جامعه است. باافزایش سنوات ارتباطی نگرش ارتباطی مثبت شده بود. همچنین ارتباط دختران و پسران در محیط های دانشگاهی معمول شده است و اکثریت دانشجویان دارای نگرش ارتباطی مثبت هستند و بهتراست تلاش شود این ارتباط به سمت سوی صحیح و معقول سوق پیدا کند

در تحقیقی که مشکلات و موانع ازدواج جوانان و به ویژه دختران مورد بررسی قرار گرفته، به این نکته اشاره شده که برخی جوانان برای ارضای غرایز طبیعی خود به ارتباط با جنس مخالف بسنده می کنند و در نتیجه، وجود زمینه های انحرافی و روابط آزاد دختر و پسر را به عنوان یکی از عوامل افزایش سن ازدواج برشمرده است. (سفیدگران، ۱۳۸۰: ۶۳۳-۶۳۲)

در پژوهشی تحت عنوان بررسی آگاهی ها، نگرش ها و رفتارهای اجتماعی و فرهنگی در تهران که در سال ۱۳۷۹ توسط دکتر منوچهر محسنی انجام گرفته است میزان موافقت با معاشرت قبل از ازدواج رقم بالایی را نشان می دهد (۶۸/۸ درصد) و با افزایش سن میزان موافقت با روابط جوانان قبل از ازدواج کاهش می یابد. (محسنی، ۱۳۷۹)

علی اصغر احمدی (۱۳۷۶) در تحلیلی تربیتی بر روابط دختر و پسر در ایران، به ضرورت وظیفه تعلیم و تربیتی مسئولان نسبت به هویت یابی جنسی نوجوانان، نارضایتی از هویت جنس، برخوردهای اجتماعی دختر و پسر انواع برخوردهای نادرست علل تربیتی بروز روابط پنهانی بین دختر و پسر، برداشت های غلط از شرع در نحوه تنظیم رفتار دختر و پسر و همچنین راه حل هایی برای تنظیم روابط دختر و پسر در جامعه پیشنهاد می کند.

و نهایتاً «پژوهش بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی موثر بر نگرش والدین نسبت به روابط میان نوجوانان دختر و پسر در شهر تهران» توسط منصور وثوقی و اکرم دائمی نشان می دهد که متغیرهای درجه دینداری والدین، رسانه های داخلی، گرایش به فرهنگ غرب، نیاز والدین به ازدواج موفق فرزندان، نوع جنسیت فرزند دارای روابط معناداری با نگرش والدین نسبت به روابط دختر و پسر هستند.

برخلاف تحقیقات داخلی که به توصیف و تبیین پدیده در حیطه مشخصی بسنده کرده اند، پژوهش های خارجی با بینشی متفاوت و عمدتاً در جهت کاهش روابط جنسی پر خطر به ارزیابی مسئله پرداخته اند:

لارنس، بریفیلد و همکاران (۱۹۹۵) و جموت (۲۰۰۱) موفق شدند اثر برنامه آموزش سالم را بر کاهش رفتار پر خطر نشان دهند. کوپل و کیربای (۲۰۰۱) نیز نوعی برنامه آموزش روابط سالم را تحت عنوان انتخاب سالم تر روی جوانان دبیرستانی اجرا کردند که نتایج این آموزش تأثیرات مثبتی را در قالب کاهش شرکای جنسی و مقاربت جنسی پرخطر و بدون پوشش نشان می دهد.

بکر (۱۹۹۴) نیز نوعی برنامه آموزش کاهش خطر اجرا کرده و گزارش کردند که افراد گروه آزمایش مقاربت جنسی کمتری را نسبت به گروه گواه داشته اند.

مبانی نظری تحقیق:

برخی با در نظر گرفتن ابعاد دینی و مذهبی مسئله بر این باورند که نگرش مثبت به معاشرت و دوستی دختر و پسر پیش از ازدواج یک ارزش عقلانی- سکولار است به این معنی که فرد با توجه به سود و زیان خود و بدون در نظر گرفتن ارزش های دینی به سمت داشتن چنین روابطی می رود. (موحد و عنایت و دیگران، ۱۳۸۵):

۱۶۲) البته همانگونه که هر ویولژه^{۱۰۷} تأکید می کند این قضایا بر پایان دین و دینداری دلالت نمی کند اما به بازسازی وسیع سیستم های نهادی اعتقاد ورزی حاکم بر جامعه اشاره دارد. (هر ویولژه، ۲۰۰۱: ۱۲۵) دینداری همواره به عنوان سدی در برابر گزینه مطرح بوده است به طوریکه روستوسکی^{۱۰۸} از آن به عنوان عامل کنترل غرایز یاد کرده و معتقد است که دینداری ظهور اولین عرض اندام جنسی را به تعویق می اندازد. نتایج تحقیق وی گویای آن است که در میان افرادی که نمره ی دینداری بالاتری دارند روابط جنسی زود هنگام کمتر دیده می شود. (روستوسکی و دیگران، ۲۰۰۴)

اما چه عواملی بستر شکل گیری اینگونه از روابط است؟ و چه نیازهای در این ارتباطات برآورده می شود؟ از نظر مازلو^{۱۰۹} تا زمانی که نیازهای اولیه و جسمانی در هر ارتباطی برآورده نگردد فرد نمیتواند به سطوح بالاتر نیازها دست یابد. بر طبق نظریه نیازهای^{۱۱۰} وی، انسانها پنج دسته نیاز دارند که شامل نیازهای جسمی (هوا، غذا، آب، خواب، رابطه جنسی و...)، نیاز به ایمنی، نیاز به روابط اجتماعی، نیاز به احترام و تأیید و نیاز به خویشتن یابی می باشد. وی برای این نیازها نوعی سلسله مراتب اولویت قائل است، به این معنی که ابتدا نیازهای سطوح پایین یا پست باید ارضا شوند، پس از آن است که انسان در نیازهای سطوح بالاتر احساس نیاز خواهد کرد. از نظر مازلو نیازهای جسمانی پایین ترین سطح و نیاز به خویشتن یابی عالی ترین سطح است. (ازکمپ، ۱۳۶۹: ۲۶۰ و اتکینسون^{۱۱۱}، ۱۳۶۹: ۵۷۶) بر این اساس نیازهایی که یک جوان در ارتباط خود تعقیب می کند اگر شامل نیاز جنسی باشد باید به عنوان نیاز اولیه در نظر گرفته شود و رسیدن به سایر نیازها مستلزم برطرف کردن چنین نیازی است.

از دیدگاه برخی از نظریه پردازان اجتماعی روابط دو جنس در سنین نوجوانی و جوانی آموخته میشود جرج لوینگر^{۱۱۲} و همکارانش (۱۹۷۲، ۱۹۷۴) یک نظریه چند مرحله ای از شکل گیری ارتباطات را مطرح کردند در مراحل اولیه یکدیگر را در مجموعه های طبیعی یا گروههای اجتماعی ملاقات می کنند و کم کم از وجود یکدیگر آگاهی پیدا کرده اما تعامل خاصی با هم ندارند در این مرحله یکدیگر را در موقعیت های گذرا ملاقات می کنند اما تعاملات خلاصه و اطلاعات حاشیه ای است. اگر نسبت به یکدیگر کشش پیدا کنند ارتباطات به سمت صمیمیت پیش میرود و دو نفر به تدریج اطلاعات و احساساتشان را برای یکدیگر افشاء می کند و تعاملات از حداقل به سمت حداکثر پیش می رود. (آدامز^{۱۱۳} و همکاران ۱۹۹۴) در دوره نوجوانی و جوانی فرد

¹⁰⁷ - Hervieu-Léger

¹⁰⁸ - Rostosky

¹⁰⁹ - Maslow

¹¹⁰ - Needs Theory

¹¹¹ - Atkinson

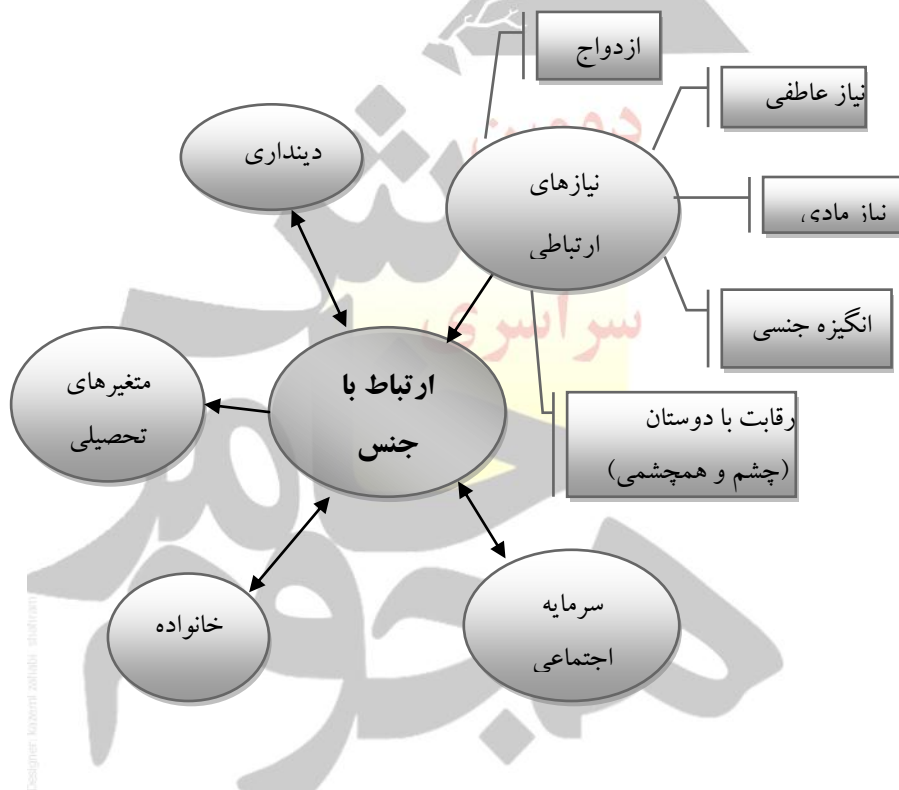
¹¹² - levinger

¹¹³ - Adams

در آغاز راه انتخاب زوج قرار دارد در این سنین همچنین فرد با وظایفی از دوران جوانی مانند تحقق حس خود، کسب هویت جدایی از خانواده، والدین و دیگر بزرگسالان روبرو است (برینداس،¹¹⁴ ۱۹۹۸)

روانشناسان احساسات و عشق را از عوامل ایجاد ارتباط جوانان می دانند، از این دیدگاه عشق رمانتیک نقش مهمی در ارتباطات بین دو جنس دارد و عشق می تواند آغازی برای ارتباطات جدید باشد (اسمیت¹¹⁵ و مک کی¹¹⁶ ۱۹۹۵) جوانان در این سنین به عشق و رابطه جنسی به گونه ای تخیلی می نگرند زمانیکه روابط دو طرفه و عشق با سائق جنسی جفت می شود زنگ خطر به صدا در می آید (وودی¹¹⁷، ۱۹۹۷)

فروید نیز (۱۹۳۳) در روابط دختر و پسر بر سائق جنسی تاکید داشته و آن را ناآگاهانه در جذب شخص جوان به سمت جنس مخالف و فعالیت‌های جنسی مؤثر میدانند. (یوسفی و دیگران، ۱۳۸۶: ۸۸)

114 - Brindis

115 - Smith

116 - Mccaie

117 - Woody

نمودار (۱) مدل نظری تحقیق عوامل مؤثر بر پدیده ارتباط دختر و پسر

- فرضیات تحقیق

- بین میزان ارتباط با جنس مخالف و نگرش و گرایش به ارتباط رابطه وجود دارد.
- بین میزان ارتباط با جنس مخالف بر حسب جنس رابطه وجود دارد.
- بین میزان ارتباط با جنس مخالف و سرمایه اجتماعی رابطه وجود دارد.
- بین میزان ارتباط با جنس مخالف و دینداری رابطه وجود دارد.
- بین نیازهای ارتباط و متغیرهای تحصیلی و دموگرافیکی رابطه وجود دارد.
- بین سطوح برقراری ارتباط بر حسب جنس و متغیرهای تحصیلی و دموگرافیکی تفاوت وجود دارد.

روش تحقیق: روش تحقیق با توجه به ماهیت موضوع و به لحاظ سنجش عقاید به منظور بهره برداری کاربردی ، روش پیمایش و به لحاظ معیار زمانی و ژرفایی می توان از نوع مقطعی و پنهانگر به شمار آورد .

۱- جامعه آماری و حجم نمونه: جامعه آماری و حجم نمونه: این پژوهش مبتنی بر رهیافت کمی است که با روش پیمایش انجام شده است جامعه آماری این مطالعه دانشجویان دختر و پسر رشته های مختلف در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد در سال ۱۳۸۹ دانشگاه یزد می باشند که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۴۰ نفر از آنان به عنوان حجم نمونه برگزیده شده اند. در این تحقیق جهت تعیین نمونه های مورد نیاز از روش نمونه گیری طبقه ای نسبی استفاده شد به اینصورت که با توجه به جنس، رشته و مقطع تحصیلی و بر حسب تعداد دانشجویان هر دانشکده، درصدی از دانشجویان متناسب به صورت تصادفی انتخاب شدند.

۲- ابزار گرد آوری اطلاعات:

ابزار جمع آوری داده ها به دلیل محدود بودن تحقیقات داخلی در این زمینه و نیز ناهمخوانی مطالعات خارجی مشابه و پرسشنامه های این تحقیقات با چند و چون فرهنگی جامعه ما، برخی از بخش های پرسشنامه به روش خود ساخته طراحی و تدوین گردید. این پرسشنامه دارای ۱۳۱ گویه و ۲۰ شاخص اصلی

است. که گویه های آن به روش لیکرت ساخته شده و به طور غیر مستقیم از آزمودنیها نظرخواهی می شود^{۱۱۸}.

به منظور تعیین روایی ابزار گرد آوری داده ها از تکنیک روایی صوری استفاده شده است. به این صورت که سوالات پرسشنامه به چند تن از استادان و متخصصین مربوط برای نظرخواهی ارائه گردید. برای حصول اطمینان از پایایی^{۱۱۹} سوالات پرسش نامه از آزمون کرونباخ^{۱۲۰} استفاده شده که نتایج بیانگر مقدار ضریب اعتبار و پایایی بالا بوده است. ضریب آلفای محاسبه شده برای گویه های شاخص نیاز جنسی ۰/۸۳، نیاز عاطفی ۰/۸۰، نیاز مادی ۰/۶۰، ازدواج ۰/۶۱ و برای شاخص رقابت با دوستان ۰/۸۵ محاسبه شد. داده های حاصله با استفاده از نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل گردید. به منظور تحلیل داده ها از روش های آمار توزیعی (توزیع و درصد فراوانی) و تکنیک های آمار تبیینی همچون آزمون تی، تحلیل واریانس، خی دو و آزمون رگرسیون چند متغیره استفاده گردید. شایان ذکر است سطح معناداری در آزمونهای بالای ۰/۹۵ با خطای ۰/۰۵ در نظر گرفته شده است.

۳- تعریف مفاهیم

-متغیر وابسته مورد تبیین میزان گرایش به جنس مخالف است. گرایش عبارتند از یک واکنش ارزشی یا عاطفی نسبت به یک موضوع (کردلو، ۱۳۸۸: ۳۴) در این پژوهش گرایش به ارتباط به معنی میزان تمایل و واکنش به همراهی با جنس مخالف در زمینه های مختلف است که این متغیر با ۵ گویه در دامنه پنج گزینه ئی لیکرت (از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق) سنجیده شده است. همچنین در اینجا سطح ارتباط (گفتاری، مجاورت، جنسی و یا بدون ارتباط) به منظور سنجش میزان گرایش مورد استفاده و در رابطه با سایر متغیرها مورد آزمون قرار گرفت.

-انگیزه های ارتباط در این باره میزان تمایل به ازدواج، نیاز عاطفی، انگیزه جنسی، نیاز مالی و رقابت با دوستان می شود این نیازها هر کدام با ۳ گویه و در سطح کمی مورد سنجش قرار گرفته اند

-نگرش نشاندهنده سوگیری و دیدگاههای مثبت و منفی افراد به روابط پیش از ازدواج است این متغیر با ۷ گویه در دامنه پنج گزینه ئی لیکرت (از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق) سنجیده شده است.

^{۱۱۸} - قابل ذکر است که برای فراهم آوردن احساس امنیت جهت ارائه پاسخ صحیح و به دور از هر گونه پنهان کاری توسط پاسخگویان صندوق هایی تهیه و از پاسخگویان درخواست شد تا پرسشنامه ها را پس از پر کردن به داخل آن بیندازند تا هیچ گونه تماسی با پرسش گر نداشته و با اطمینان از ناشناس ماندن به سوالات پاسخ دهند.

^{۱۱۹} - Reliability

^{۱۲۰} -Cronbach's Coefficient Alpha

- سرمایه اجتماعی : سرمایه اجتماعی کمیت و کیفیت روابط اجتماعی فرد است که به وی اجازه می‌دهد برای دستیابی به اهداف مطلوب خود اقدام کند این سرمایه اجتماعی دارای سه ویژگی است که عبارتند از مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی این ویژگیها در چهار بعد سرمایه اجتماعی وجود دارند این ابعاد عبارتند از: اشتراکی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی(خراسانی و ماسوله، ۱۳۸۴: ۹) در این پژوهش سرمایه اجتماعی با تفکیک گویه های مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی و همچنین آگاهی اجتماعی (میزان کاربرد رسانه ها) مورد سنجش قرار گرفت.

-دینداری: دانشمندان علوم اجتماعی دینداری یا وابستگی به مذهب رادارای حداقل دو بعد اجرای فرایض مذهبی و اعتقادات مذهبی دانسته اند. اجرای فرایض مذهبی مثل نماز، روزه و مناجات و مناسک گوناگون به وسیله مشاهدات عملی آشکار خواهد شد و اعتقادات مذهبی از طریق پاسخ به سوالات عقیدتی مکشوف خواهد شد. (رونزر، ۱۳۶۴: ۶۰) برای سنجش دینداری در مقیاسی ۶ گویه ای از پاسخگویان خواسته شد میزان پایبندی و نگرش خود را به هریک از گویه ها در طیف پنج گزینه ای (از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) نشان دهند

۴- روش تجزیه و تحلیل داده ها

داده های مربوطه وارد نرم افزار SPSS شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای توصیف ویژگی های جامعه مورد بررسی از آماره های توصیفی (جداول، نمودارها، میانگین میانه و....) و جهت تبیین و تحلیل رابطه متغیرهای مورد سنجش از آزمون های تی، واریانس و آزمون همبستگی و رگرسیون چند متغیره استفاده گردید.

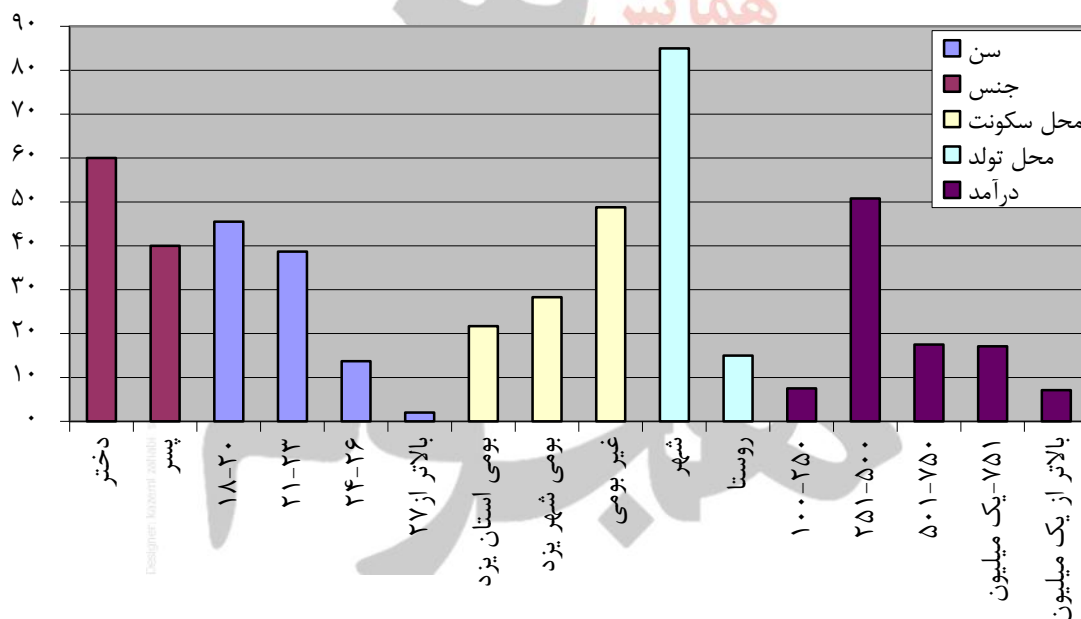
یافته ها:

میانگین سنی پاسخگویان ۲۱ سال است. حدود ۱۴۴ نفر معادل ۶۰/۳ درصد پاسخگویان دختر و ۹۵ نفر (۳۹/۷ درصد) آنها پسران هستند. بر طبق نتایج تحقیق تنها ۱۷ درصد دانشجویان نگرش منفی نسبت به روابط دختر و پسر دارند. ۴۳/۹ درصد دارای نگرش میانه و ۶۰/۲ درصد دارای نگرش مثبت به این روابط بوده اند. ۲۰/۳ درصد دختران نگرش منفی به این روابط دارند در حالیکه تنها ۶/۱ درصد پسران دارای چنین نگرشی هستند. ۵۵/۸ درصد پاسخگویان هیچ دوستی از جنس مخالف نداشته اند. ۱۶/۷ درصد فقط یک دوست و ۲۷/۲ درصد نیز با بیش از یک نفر ارتباط دوستی برقرار کرده اند. سطح ارتباط ۲۸/۸ درصد در حد صحبت کردن،

۳۷/۹ درصد شامل تماس تلفنی، گردش و تفریح و ۱۰/۸ درصد تماس جنسی داشته اند. ۲۲/۵ درصد نیز هیچ تماسی با جنس مخالف نداشته اند. در جدول زیر خلاصه ای از یافته های توصیفی ارائه شده است.

جدول شماره ۱: توزیع پاسخگویان بر حسب متغیرهای مختلف توصیفی

توزیع پاسخگویان بر حسب تعداد دوست			جنس		
بیش از یک دوست	یک دوست	هیچ دوستی	کل	پسران	دختران
٪۲۷/۲	٪۱۶/۷	٪۵۵/۸	۲۴۰ (٪۱۰۰)	۹۶ (٪۳۹/۷)	۱۴۴ (٪۶۰/۳)
میانگین سنی: ۲۱ سال					
میزان رابطه بر حسب سطح ارتباط					
تماس بدنی و جنسی		تفریح و گردش	تماس گفتاری	بدون رابطه	
٪۱۰/۸		٪۳۷/۹	٪۲۸/۸	٪۲۲/۵	

نمودار (۲) توزیع پاسخگویان بر حسب متغیرهای مختلف دموگرافیکی

نمودار شماره ۱ توزیع فراوانی پاسخگویان را بر حسب گویه های ذکر شده همچون سن، جنس، محل سکونت و تولد و درآمد نشان می دهد.

جدول شماره ۲: توزیع پاسخگویان برحسب میزان های نگرش، گرایش و ارتباط با جنس مخالف

میزان ارتباط			گرایش به ارتباط			نگرش به ارتباط		
درصد فراوانی	تعداد	گزینه	درصد فراوانی	تعداد	گزینه	درصد فراوانی	تعداد	گزینه
۰/۰۹	۱۹	زیاد	۰/۲۵	۵۸	زیاد	۳۹	۹۲	مثبت
۰/۲۸	۶۸	متوسط	۰/۴۲	۱۰۱	متوسط	۵۱	۱۲۲	متوسط
۰/۶۳	۱۵۳	کم	۰/۳۳	۸۱	کم	۱۰	۲۶	منفی
۱۰۰	۲۴۰	جمع	۱۰۰	۲۴۰	جمع	۱۰۰	۲۴۰	جمع

با توجه به گویه های مطرح شده برای سنجش هر یک از شاخص های نگرش و گرایش پاسخگویان به ارتباط و همچنین میزان ارتباط با جنس مخالف درصد های کلی محاسبه گردید. همانطور که ملاحظه می شود حدود ۳۹ درصد پاسخگویان نگرش مثبت، ۵۱ درصد نگرش میانه و تنها ۱۰ درصد دارای نگرش منفی به این گونه روابط هستند. ۶۷/۰ درصد پاسخگویان دارای گرایش متوسط به بالا نسبت به جنس مخالف خود و حدود ۳۷ درصد نیز به طور متوسط به بالا با جنس مخالف خود تماس داشته اند.

جدول ۳: آزمون t بین گویه های نگرش، گرایش و میزان ارتباط با جنس مخالف با گویه های فردی

میزان ارتباط با جنس مخالف			گرایش به ارتباط با جنس مخالف			نگرش به ارتباط با جنس مخالف			متغیرها	
sig	t	میانگین	sig	t	میانگین	sig	t	میانگین	ابعاد	
۰/۰۰۱	-۳/۴۱	۸/۰۴	۰/۰۰	-۵/۳۹	۹/۹	۰/۰۰۱	-۳/۵۲	۲۰/۳	دختر	جنس
		۱۱/۶			۱۴/۱			۲۳/۱		
۰/۷	۰/۲۷	۹/۵	۰/۹	۰/۰۸	۱۱/۶	۰/۰۸	۱/۷۳	۲۱/۷	شهر	محل تولد
		۹/۱			۱۱/۵			۱۹/۸		
۰/۱	-۱/۶	۹/۰۱	۰/۴	-۰/۸۴	۱۱/۴	۰/۰۳	-۲/۱۴	۲۱/۰۹	کارشناسی	مقطع تحصیلی
		۱۱/۷			۱۲/۳			۲۳/۴		

۰/۰۱	-۲/۵	۸/۶	۰/۱	-۱/۶	۱۱/۲	۰/۰۰۴	-۲/۸۹	۲۰/۸	روزانه	نوبت
		۱۱/۸			۱۲/۷			۲۳/۴	شبهانه	تحصیلی
۰/۹	-۰/۰۳	۹/۴۵	۰/۱	۱/۳	۱۱/۰۴	۰/۰۰۸	۱/۷	۲۰/۷	بومی یزد	محل
		۹/۴۱			۱۲/۱			۲۲/۰۶	غیر بومی	سکونت

به منظور مشخص کردن میزان نگرش و گرایش به ارتباط و همچنین میزان رابطه با جنس مخالف برحسب گروههای مختلف جنسی، تحصیلی و سکونتی آزمون تفاوت میانگین ها به عمل آمد. از آنجاییکه داده ها در سطح کمی و گروهها مذکور هرکدام دارای دو طبقه بودند از آزمون t به این منظور استفاده شد که نتایج آن در جدول زیر مشاهده میگردد.

همانطور که در جدول فوق ملاحظه میگردد میانگین شاخص های نگرش، گرایش و میزان ارتباط با جنس مخالف بر حسب جنس تفاوت معنی داری را در سطح ۰/۰۵ نشان می دهد. پسران در هر سه مقوله نمرات بالاتری داشته اند به این معنی که نگرش مثبت تر و گرایش و میزان ارتباط بیشتری با جنس مخالف نسبت به دختران دارند. میانگین نمره پسران در شاخص نگرش به ارتباط ۲۳/۱ و در دختران ۲۰/۳، میانگین گرایش به ارتباط در پسران ۱۴/۱ و در دختران ۹/۹ و میانگین میزان ارتباط با جنس مخالف در پسران ۱۱/۶ و در دختران ۸/۰۴ به دست آمده است.

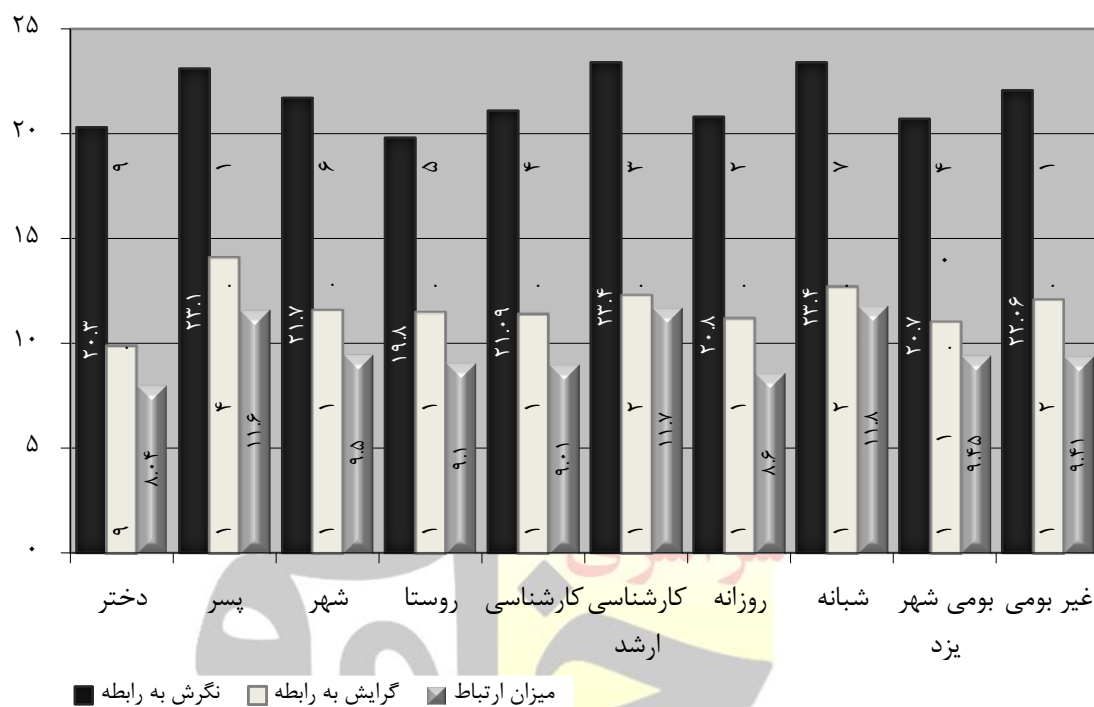
برحسب محل تولد تفاوت معناداری بین میانگین ها مشاهده نشد. یعنی از نظر نگرش، گرایش و میزان رابطه با جنس مخالف دانشجویانی که در شهر متولد شده اند با کسانی که در روستا متولد شده اند تفاوت معنی داری ندارند با این حال شهر نشین ها نگرش مثبت تر و گرایش و میزان ارتباط بالاتری نسبت به دانشجویان روستایی دارند.

از لحاظ مقطع تحصیلی نیز دانشجویان کارشناسی ارشد دارای نگرش مثبت و معنی داری هستند. میانگین نگرش در این دانشجویان ۲۳/۴ و در دانشجویان کارشناسی ۲۱/۰۹ می باشد که این تفاوت با سطح ۰/۰۳ معنی دار است. در سایر شاخص ها تفاوت معنی داری ملاحظه نگردید.

همچنین از نظر نوبت تحصیلی دانشجویان شبهانه میانگین نمره بالاتری در نگرش، گرایش و میزان ارتباط با جنس مخالف داشته اند. میانگین نگرش دانشجویان روزانه ۲۰/۸ و در دانشجویان شبهانه ۲۳/۴ است که در سطح ۰/۰۰۴ تفاوت معنی داری را نشان میدهد. در رابطه با میزان ارتباط نیز دانشجویان شبهانه با میانگین نمره ۱۱/۸ نسبت به دانشجویان روزانه که نمره ۸/۶ داشته اند دارای ارتباط بیشتری هستند و این تفاوت میانگین ها در سطح ۰/۰۱ معنی دار می باشد.

در رابطه با محل سکونت نیز بین بومیان شهر یزد و دانشجویان غیر بومی تفاوت معناداری بین میانگین ها مشاهده نگردید.

تفاوت میانگین نمرات شاخص های نگرش، گرایش به ارتباط و میزان ارتباط با جنس مخالف برحسب گروههای مذکور در نمودار ۳ نشان داده شده است.

نمودار شماره ۳: تفاوت میانگین نگرش، گرایش و میزان ارتباط با جنس مخالف در گروههای مختلف

نتایج آزمون واریانس نشان میدهد که میانگین سن، درآمد، تحصیلات والدین بر حسب تعداد دوستان متفاوت است یعنی با افزایش سطح این متغیرها بر تعداد دوستان جنس مخالف نیز افزوده می گردد. لیکن این تفاوت تنها در مورد سن معنادار است.

همچنین این آزمون نشان میدهد که رضایت تحصیلی معدل روابط حسنه با والدین رضایت از خوابگاه میزان دینداری و پذیرش نتایج احتمالی در دانشجویانیکه دوستی نداشته اند بیش از سایرین است و این تفاوت در متغیرهای رضایت تحصیلی روابط با والدین و دینداری و پذیرش نتایج احتمالی رابطه در سطح ۰/۰۵ معنی دار است .

جدول شماره ۴: آزمون F بین تعداد دوستان با گویه های مستقل فردی

تعداد دوستان از جنس مخالف					متغیرها
sig	F	میانگین			
		دو و بیشتر	یک	هیچ	
۰/۶۰۵	۰/۵۰۴	۶۵۱	۶۴۱	۶۰۲	در آمد
۰/۰۰۳	۶/۱	۲۱/۷	۲۱/۶	۲۰/۷	سن
۰/۲۱	۱/۵	۸/۴۹	۸/۴	۷/۵	تحصیلات مادر
۰/۱۵	۱/۸	۹/۹	۱۰/۸	۹/۴	تحصیلات پدر
۰/۰۳	۳/۳۸	۱۹/۸	۱۸/۳	۲۰/۱	رضایت از وضعیت تحصیلی
۰/۵	۰/۶۶	۱۵	۱۴/۹	۱۵/۲	معدل دانشگاه
۰/۱	۱/۸۸	۱۷/۷۴	۱۷/۷۵	۱۸/۱	معدل دبیرستان
۰/۰۰۱	۷/۲	۱۶	۱۵/۶	۱۷/۲	روابط حسنه و مناسب با والدین
۰/۳۰	۱/۱۹	۱۹/۴	۱۹/۱	۲۰/۴	رضایت از خوابگاه
۰/۰۰	۲۰/۸	۲۱/۹	۲۴	۲۶/۱	میزان دینداری
۰/۰۰	۱۴/۳	۱۴/۲	۱۴	۱۷/۳	پذیرش نتایج احتمالی رابطه
۰/۰۰	۲۰/۶	۱۳/۲	۱۳/۵	۱۰	اطمینان به رابطه (ریسک پذیری)

عوامل برقراری ارتباط بر حسب نوع و سطح برقراری ارتباط می تواند متفاوت باشد. براساس نتایج آزمون واریانس درجدول شماره ۳ بیشترین انگیزه ارتباط از نظر افرادی که هیچگونه ارتباطی نداشته اند نیاز جنسی است (میانگین نمره ۱۰/۵) و از آنجاییکه سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ است این نتیجه به لحاظ آماری معنی دار است. همچنین افرادی که تماس گفتاری داشته اند و یا تماسی در حد رفتن به گردش و تفریح داشته اند اولین انگیزه ارتباط را ازدواج و سپس به ترتیب نیاز جنسی و نیاز عاطفی دانسته اند. پاسخگویانیکه تماس بدنی و جنسی داشته اند اولین عامل را ازدواج و سپس نیاز عاطفی را به عنوان عوامل ارتباط انتخاب کرده اند. سطوح معنی داری در هریک از این گروهها کمتر از ۰/۰۵ می باشد که رابطه معنی داری را نشان میدهد.

جدول ۵: آزمون واریانس بین سطوح مختلف ارتباط و انگیزه های ارتباط

رقابت با دوستان	نیازمالی	انگیزه جنسی	نیازعاط فی	ازدواج	انگیزه های ارتباط سطوح ارتباط
۲/۷	۱/۹	۱۰/۵	۵/۴	۹/۰۱	بدون رابطه
۴/۰۴	۳/۴	۸/۹	۷/۶	۱۰/۱	تماس گفتاری
۵/۹	۴/۲	۹/۵	۱۰/۵	۱۱/۸	تفریح و گردش
۷/۴	۵/۴	۱۲/۸	۱۳/۳	۱۳/۸	تماس بدنی و جنسی
۴/۸	۳/۶	۹/۹	۸/۸	۱۰/۹	کل
۹/۷	۵/۵	۳/۸	۲۴/۴	۹/۵	f
۰/۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۱	۰/۰۰	۰/۰۰	sig

- تبیین میزان ارتباط با جنس مخالف در مدل رگرسیون براساس متغیرهای مستقل

به منظور تبیین سطح میزان ارتباط براساس متغیرهای مستقل از رگرسیون چند متغیره به روش گام به گام^{۱۱} استفاده شد. در مجموع از ۲۴ متغیر وارد شده (شامل: درآمد، میزان دینداری، اعتماد به سازمانها، مشارکت در انجمن ها مشارکت اجتماعی، استفاده از رسانه ها، اعتماد اجتماعی، پذیرش احکام شرعی، رضایت از وضعیت تحصیلی، انگیزه ازدواج، نیاز عاطفی، نیاز جنسی، نیاز مالی، رقابت با دوستان (چشم و همچشمی)، اطمینان به رابطه، سن، سرمایه اجتماعی، جنس، وضع سکونت، تحصیلات والدین، نگرش به ارتباط، ارتباط با والدین و رضایت از خوابگاه) به معادله رگرسیونی، ۹ متغیر مستقل در مدل رگرسیونی باقی ماندند که ضریب همبستگی آنها با متغیر وابسته برابر با ۰/۷۹۸ و ضریب تعیین برابر با ۰/۶۳ و ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۶۲ به دست آمده و این ضرایب بیانگر آنست که حدود ۶۲ درصد از واریانس ارتباط با جنس مخالف توسط متغیرهای موجود در معادله رگرسیونی تبیین می شود. همچنین مدل رگرسیونی طبق آزمون تحلیل واریانس انجام شده، خطی و معنادار است، زیرا مقدار آزمون F برای تبیین معنی داری اثر متغیرهای مستقل بر میزان ارتباط با جنس مخالف برابر ۴۲/۰۲ با سطح معناداری ۰/۰۰۰ محاسبه شده است.

^{۱۱}- Stapwise

جدول شماره ۶: نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره جهت تبیین میزان ارتباط با جنس مخالف

sig	t	ضرایب استاندارد شده	ضرایب خام		گویه های مستقل
		Beta	Std.Error	B	
۰/۰۱	-۲/۵۷	-	۴/۳۴	-۱۱/۱۹۳	ضریب α
۰/۰۰	۶/۱۷	۰/۳۵	۰/۰۷	۰/۴۷	گرایش به جنس مخالف
۰/۰۰۱	۳/۴۷	۰/۱۸	۰/۰۸	۰/۲۹	نیاز عاطفی
۰/۰۰	-۳/۸۷	-۰/۱۹	۰/۰۵	-۰/۲۱	پذیرش احکام شرعی
۰/۰۰۱	۳/۴	۰/۱۶	۰/۰۸	۰/۳۰	اطمینان به رابطه
۰/۰۰	۴/۲	۰/۲۰	۰/۰۸	۰/۳۵	رقابت در بین دوستان
۰/۰۱	۲/۴	۰/۱۰	۰/۱۳	۰/۳۳	اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۷	-۲/۷	-۰/۱۲	۰/۷۷	-۲/۱	جنس
۰/۰۲	۲/۳	۰/۱۰	۰/۱۶	۰/۳۸	سن
۰/۰۴	۱/۹	۰/۰۸	۰/۰۶	۰/۱۳	نیاز جنسی

$R=0/798$

$R Square=0/63$

$Adjusted R Square=0/62$

در جدول فوق ترتیب متغیرهای مستقل که در تحلیل رگرسیونی باقی ماندند همراه با مقدار t، بتاها و ضرایب مربوطه و سطوح معنی داری نمایش داده شده است. همانطور که ملاحظه می شود گرایش به ارتباط با مقدار بتای برابر با ۰/۳۵ و $t = ۶/۱۷$ بیشترین میزان واریانس ارتباط با جنس مخالف را تبیین میکند. همچنین نیاز عاطفی با مقدار $Beta = ۰/۱۸$ ، پذیرش احکام شرعی با مقدار $Beta = -۰/۱۹$ از سایر متغیرهای هستند که بیشترین تأثیر را در تبیین تغییرات و پیش بینی میزان ارتباط با جنس داشته اند.

- نتیجه گیری

مسئله ارتباط دو جنس به خصوص در قرن حاضر و در کشور ما با داشتن جو اسلامی و عرف و فرهنگ ویژه و به خصوص ارتباط این مسئله با احساسات و هیجانات افراد در نسل جوان قابل تأمل و بررسی به نظر میرسد. در این مقاله منظور از ارتباط با جنس مخالف، رابطه ای است که یک دانشجوی در طی تحصیل خود با

جنس مخالف داشته یا دارد مانند رابطه نامه نگاری یا رابطه تلفنی با مضامین عاشقانه، دادن و گرفتن هدیه، چت کردن رفتن به گردش و رابطه حسی و تماس جنسی.

ارتباط نداشتن با جنس مخالف غیرممکن است روان شناسان و جامعه شناسان دلایل و فواید نظیر همراهی، معاشرت، افزایش منزلت اجتماعی و انتخاب همسر را مطرح کرده اند اما در بسیاری از مواقع همین فواید تبدیل به آسیب می شود و این مسأله به دلیل ناآگاهی و بی اطلاع از چگونگی برخورد باجنس مخالف و پیامدهای منفی ناشی از آن است.

تجویز نسخه های دینی به طور محض و عدم توجه به سایر ابعاد و نیازها اگرچه به نظر میرسد راه بهینه جلوگیری از نتایج ناخواسته ارتباط است اما در حال حاضر و در افرادی که شخصیت آنها تثبت شده به تنهایی اعمال این روش پاسخگو نیست. چرا که درونی کردن هنجارها مربوط به دوره خاصی از زندگی حیات فرد محسوب میشود و با گذر از آن دوره امکان تغییر آن مشکلتر به نظر میرسد. به هر حال آنچه لازم و ضروری است مطالعه و بررسی نیازهای ارتباطی جوانان است در این رابطه غریزه جنسی قوی ترین نیروی کشش به ارتباط است. اگر چگونگی ارتباط را به سطوح مختلف تقسیم کنیم آسیب در ارتباط شامل همه سطوح آن نمیشود و وقتی آسیب به شمار میرود که خود به عنوان هدف محسوب و شناخته گردد.

از آنجاییکه یکی از مسائل جامعه ما ارتباطات دختران و پسران است و در دانشگاه به دلیل همجواری دو جنس این روابط به طرز محسوستری قابل مشاهده است، این مطالعه به شناخت عوامل مؤثر در شکل گیری این روابط در بین دانشجویان دانشگاه یزد پرداخته است.

مسئله اصلی این مطالعه، ریشه یابی علل گرایش جوانان به برقراری ارتباط با جنس مخالف است.

نتایج این تحقیق نشان میدهد ۷۷/۵ درصد از دانشجویان با جنس مخالف طی دوره تحصیل خود ارتباط داشته اند. از نظر جنسیتی ۸۸/۶ درصد پسران و ۷۰/۲ درصد دختران با جنس مخالف خود تماس داشته اند و این تفاوت که مورد آزمون قرار گرفته به لحاظ آماری معنی داری است. به طور متوسط تعداد افرادی که پسران به عنوان دوست غیر همجنس خود انتخاب میکنند حدود ۲ برابر تعداد دوستانی است که دختران بر می گزینند. تعداد دوستان دختران ۱/۷ و درحالی که پسران با ۳ نفر دوست بوده اند.

در این پژوهش یافته های به دست آمده به علل این ارتباطات و میزان وجود روابط و همبستگی آن با گویه های دموگرافیکی و سایر شاخص های سرمایه اجتماعی اشاره دارد.

پسران نگرش مثبت و گرایش بیشتری به ارتباط با جنس مخالف نسبت به دختران دارند که با مطالعه ظهور (۱۳۸۱) که نگرش ارتباطی پسران را قوی تر از دختران ارزیابی کرده است همخوانی دارد. دانشجویان ارشد نسبت به دانشجویان کارشناسی و نوبت شبانه نیز نگرش مثبت تر و نیز ارتباط بیشتری نسبت به

دانشجویان روزانه داشته اند. وجود ارتباط بالاتر در دانشجویان ارشد با نتیجه تحقیق اسدی (۱۳۸۵) مبنی بر اینکه دانشجویان با سنوات تحصیلی کمتر نگرش محدودتری نسبت به رابطه با جنس مخالف دارند، همسویی دارد نتایج تحقیق نیز نشان داده که غیربومی ها نیز نگرش و گرایش بیشتری نشان داده اند اما این تفاوت چندان زیاد نیست. علل وجود چنین تفاوتهایی با کنترل سایر شاخص های خانوادگی و تحصیلی و اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت. در مجموع دانشجویانیکه ارتباط بیشتری داشته اند از لحاظ ارتباط با والدین و رضایت تحصیلی شرایط مناسبی ندارند مطالعه راما نا کریشنا، کارپوت و مورفی نیز تصریح می کند داشتن روابط با جنس مخالف باعث دوری از خانواده می شود البته در این باره باید دانشجویان کارشناسی ارشد را مستثنی دانست. این دانشجویان با وجود دارا بودن نگرش مثبت تر و ارتباط بیشتر دارای وضعیت تحصیلی و همچنین روابط مناسب تری با والدین خود هستند دارا بودن چنین شرایطی می تواند تحت تأثیر تحصیلات بالاتر و همچنین تجربه بیشتر به لحاظ سنی باشد. اما از نظر سایر متغیرها همچون دینداری پایین تر، ریسک پذیری بیشتر مشابه هستند. با افزایش سن میزان ارتباط نیز بیشتر می شود و نگرش به رابطه قوی تر. تحصیلات پدر و مادر همچنین از شاخص هایی هستند که همبستگی مثبت و معنی داری با نگرش و میزان ارتباط نشان داده است. دلیل قابل قبول در این رابطه میتواند گذر از دیدگاههای سنتی و پذیرش روابط اجتماعی بازتر نسبت به فرزندان باشد.

برحسب تفکیک نیازهای متفاوت هر یک از دو جنس یعنی شناخت دقیقتر نیازهای پسران و دختران از ایجاد رابطه و بر طبق نتایج حاصله این تحقیق از بین عوامل مورد بررسی از نظر پاسخگویان، نیاز عاطفی، انگیزه جنسی و نیت ازدواج از اولویت های اساسی گرایش به جنس مخالف و برقراری ارتباط پیش از ازدواج محسوب می گردند (ر.ک. غفاری، ۱۳۸۶) و انگیزه رقابت با دوستان و نیاز مادی با مداخله کمتر در اولویت های بعدی قرار دارند. از آنجاییکه نیاز مالی بیشتر در روابط اقتصادی و در زمینه های شغلی مطرح است در روابطی که بیشتر پایه عاطفی دارد مورد توجه قرار نمیگیرد. رقابت با دوستان نیز به عنوان یک مرحله گذر هویت یابی جوانان اگرچه دارای اهمیت است اما به عنوان یک نیاز کاذب خود به خود و با توجه به سایر ابعاد رابطه و تأمین سایر نیازها تقلیل می یابد.

این عوامل و انگیزه ها همبستگی معنی داری با میزان نگرش و ارتباط نشان میدهند و برحسب جنس در پسران شدت بیشتری دارد به این جهت نگرش و میزان ارتباط در آنها نیز بیش از دختران است که این نتیجه با تحقیقات (غفاری، ۱۳۸۶، اسدی ۱۳۸۵) همسویی نشان میدهد.

تصور و نگرش ایجاد رابطه به منظور رفع نیاز جنسی باعث می شود که افراد از برقراری رابطه خودداری ورزند در حالیکه حتی افرادی که در جریان برقراری ارتباط تماس فیزیکی و جنسی داشته اند این عامل را در

اولویت های بعدی بعد از رفع نیاز عاطفی و هدف ازدواج قرار می دهند. البته روند این اولویت گذاری در دختران و پسران نیز متفاوت است و دختران به نحو محسوس تری با برقراری تماس های فیزیکی در پی ارضای نیاز عاطفی اند و همچنین انگیزه ازدواج در این سطح ارتباط در آنها قویتر میگردد (غفاری، ۱۳۸۶، اسدی ۱۳۸۵).

با مطالعه انجام شده پرواضح است که نمیتوان هر ارتباطی را نفی کرد یا مطلقاً جلوی ارتباط اجتماعی جوانان را گرفت. چیزی که مهم است کیفیت رابطه است و تأثیراتی که میتواند بر سایر ابعاد زندگی فرد داشته باشد و نهایتاً نوع نتیجه ای است که رابطه به آن منجر میشود. به طور کلی می توان ویژگیهای یک ارتباط ناسالم را چنین بیان کرد:

۱- ارتباطی که خود آن هدف باشد و در واقع این ارتباط به نتیجه دیگری منتج نگردیده و هدف مشخصی را در پی نداشته باشد.

۲- چنین ارتباطی که در سایر ابعاد معنوی، خانوادگی، تحصیلی و اجتماعی زندگی فرد ایجاد اختلال نماید.

۳- در صورت ایجاد علاقه، وابستگی یک طرفه به وجود آید که نهایتاً به بیماریهای روانی یا افسردگی منجر گردد.

۴- ارتباطی که در آن یکی از طرفین دچار لطمه جسمی و یا جنسی و یا آسیب روانی گردد.

۵- و نهایتاً فرصت های زندگی و انتخاب همسر برای افراد وارد این رابطه به این جهت از بین برود.

چنین به نظر میرسد که افراد با تصور ازدواج به ارتباط با جنس مخالف مبادرت میورزند اما وقتی عملاً در مسیر رابطه قرار می گیرند ناخودآگاه در صدد ارضای نیازهای عاطفی خود بر می آیند. از نظر روانشناسان (اسمیت و مک کی، ۱۹۹۵) عشق رمانتیک و احساسات در سنین جوانی از پیش زمینه های لازم سیرعادی برای ارتباطات جدید، کشش به جنس مخالف، ازدواج و تشکیل زندگی جدید است اما زمانیکه این احساسات با سائق جنسی جفت گردد (وودی، ۱۹۹۷) و امکان ازدواج میسر نگردد زنگ خطر به صدا در آمده و بر مخاطرات ارتباط نیز افزوده می گردد. اما اینجا این سوال مطرح است که چه عواملی مسیر ارتباطات را به آسیب میکشانند؟ آیا با تقلیل شدت انگیزه ها می توان سدی در برابر اینگونه ارتباطات ایجاد کرد؟ و آیا ارتباطات دو جنس بلا استثنا همواره برپایه احساسات و عواطف بوده و یا با غرایز جنسی همراه است و یا همواره می بایست به نتیجه ازدواج ختم گردد؟ یا اینکه این روابط می تواند به زمینه های علمی، فرهنگی و ... محدود گردد؟

در جامعه کنونی ما بنا به نوع مذهب و فرهنگ خاص آن تنها راه قابل قبول در کنار هم قرارگرفتن دختر و پسر جهت پاسخ به نیازهای عاطفی و جنسی خود ازدواج است. اما این نیاز همیشه به راحتی قابل تأمین نیست و به شدت تحت تأثیر باورها و هنجارهای اجتماعی و همچنین وضعیت اقتصادی و معیشتی قرار دارد.

دشواریهای حاصل از این شرایط نوعی گریز در جوانان از ازدواج ایجاد کرده، در حالیکه نیازهای ارضانشده همچنان پابرجاهستند. در چنین حالتی وارد مسیری می شوند تا به نیازهایی خود موقتاً پاسخ دهند. سوال این است که جوان امروزی در پاسخ به این نیازها خلاء دوران بلوغ را تا زمان ازدواج چگونه سپری خواهد کرد؟ در این شرایط آنان تحت فشار نیاز عاطفی و یا غریزی و یا هر دو، روش های متفاوتی را در پی می گیرد. انزوا طلبی و پناه بردن به ناهنجاریهای جنسی در پاسخ به نیاز غریزی و یا سرکوب این غریزه که بنا بر اصول روانشناسی خالی از صدمات روحی و آسیب های اجتماعی نخواهد بود.

شهید مطهری در این باره (۱۳۵۹) یادآور می شود که در خواست از جوانان برای ازدواج زود هنگام در این دوره درخواستی غیر واقع بینانه است. با توجه به این مسایل ایشان چندین سوال را مطرح می کنند؛ اینکه در این وضعیت با طبیعت و غریزه انسانی چه رفتاری باید کرد؟ آیا طبیعت و غریزه انسانی حاضر است به خاطر وضعیت اجتماعی این دوره دوران بلوغ را به تأخیر بیندازد تا جوانان امکان ازدواج بیابند؟ آیا جوانان حاضرند یک دوره رهبانیت موقت را طی کنند و خود را سخت تحت فشار و ریاضت قرار دهند تا زمانی که ازدواج دایم فراهم شود؟ اگر هم بپذیرد، آیا طبیعت حاضر است از ایجاد عوارض روانی سهمگین و خطرناکی که در اثر ممانعت از ارضای غریزه جنسی پیدا می شود و روانکاوی امروز از روی آنها پرده برداشته است صرف نظر کند؟ (مطهری، ۱۳۵۹: ۴۳-۴۲)

از نظر اسلام روابط جنسی را فقط مصالح اجتماعی حاضر یا نسل آینده محدود می کند و در این زمینه تدابیری اتخاذ کرده است که منجر به احساس محرومیت و ناکامی و سرکوب شدن این غریزه نگردد. (همان: ۱۴) ازدواج موقت یک مجوز شرعی اسلام در این زمینه است منتهی به لحاظ عرفی با عدم پذیرش افراد اجتماع مواجه است. در این باره باید توجه داشت که اساسی ترین تناقض و آسیب اصلی در جایی است که هریک از دو جنس در یک ارتباط، اهداف مجزایی را تعقیب نمایند. اگرچه انگیزه مردان برای آشنایی و شروع چنین روابطی تمایلات جنسی است اما زنان بیشتر با انگیزه ی به دست آوردن حمایت و مراقبت فیزیکی برای خودشان به دنبال چنین روابطی هستند. (بلسک و باس، ۲۰۰۱) با توجه به اینکه هر یک از دو جنس دارای نگرش ها و انگیزه های متفاوتی از برقراری ارتباط دارند ازدواج موقت به دلیل ناهمسانی نیازها از یکسو و عدم پوشش دهی کامل به نیاز هر دو طرف نتیجه مثبتی نمیتواند داشته و به عنوان یک راه حل در شرایط حال حاضر که افکار متضادی نیز نسبت به آن وجود دارد کمتر قابل توجه است. از سویی این مسئله برای دختران به جهت ملموس بودن تأثیرات منفی آن در زندگی آینده آنها و همچنین با توجه به معیارهای کنونی پسران برای ازدواج، قابل اجرا نیست. از طرفی ابعاد عاطفی در دختران با افزایش سطح تماس فیزیکی و جنسی تقویت و نیازمند رابطه ای پایدار و به صورت ازدواج دائم می باشند در حالیکه ازدواج موقت می تواند به نیاز جنسی

پسران پاسخ دهد اما برای دختران این مسئله صادق نیست. بنابراین در جاییکه هدف تنها ارضای غریزه جنسی باشد و طرفین آمادگی قطع رابطه را داشته باشند میتواند مفید باشد. نتیجتاً اینکه این مسئله تنها زمانی می تواند به مرحله اجرا راه یابد که اولاً حداقلی از همسانی نیازها به وجود آمده ، و ثانیاً قالب های کلیشه ای حول این موضوع برچیده گردد تا روابطی که بصورت غیر قانونی و غیر شرعی صورت میگیرد در قالب ارتباط تنظیم شده با اهداف مختلف؛ آشنایی، ارضای غریزه جنسی و یا پاسخ به سایر نیازها و در مسیر مشخص جریان داشته و از اثرات و آسیب های یک ارتباط پنهانی بدون جهت و هدف مشخص جلوگیری گردد. در غیر اینصورت یا باید ناظر گسترش ارتباطات آشکار به روابط پنهانی و غیر نظام مند و آسیب زا باشیم یا اینکه شاهد انزوای و محرومیت و ناراحتی های روانی و ناهنجاریهای اجتماعی حاصل از سرکوب غرایز. لذا پیشنهاد میگردد:

- از آنجاییکه نیاز عاطفی یکی از مهمترین دلایل جوانان در برقراری ارتباط با جنس مخالف است. آسیب تهدید کننده اساسی نیز در این بعد انسان می تواند برای افراد درگیر در ارتباط نتایج ناخوشایندی روحی به بار آورد لذا توصیه می شود از ادامه هرگونه ارتباط عاطفی بر مبنای احساسات بدون پیش زمینه ازدواج خود داری شود. نیاز عاطفی باید همواره توسط خانواده تأمین گردد تا فرد در پی جبران خلاء ناشی از این نیاز در بیرون از خانواده، در مکان های ناامن و توسط افراد غیر مطمئن نباشد.

- مطالعات مختلف نشان می دهد که ارائه آموزش و برنامه های مداخله ای، این آسیب ها را کاهش می دهد. این مداخلات ممکن است به صورت گروهی ارائه شود. آموزش های گروهی مبتنی بر رویکردهای اطلاع رسانی است که در جریان آن فرض بر برخورد عاقلانه فرد است و به تبع آن ارائه پیامدهای زیانبار روابط کنترل نشده با جنس مخالف موجب تغییر نگرش و به تبع آن تغییر رفتار فرد در این زمینه می شود. این آموزش ها می بایست هم در سطح خانواده و در خصوص والدین و هم دانشجویان به عنوان یک واحد درسی مورد توجه قرار گیرد.

- برخی یافته های پژوهشی در مورد دانشجویان غیربومی بر افزایش تعداد خوابگاهها جهت اسکان هرچه بیشتر دانشجویان تاکید دارد از آنجاییکه میزان ارتباط در دانشجویان غیربومی غیر خوابگاهی بیش از سایرین است لذا توجه به محیط زندگی دانشجو می تواند از استقلال محض آنان به جهت دوری از خانواده و به تبع آن قرار گرفتن در معرض آسیب جلوگیری نماید.

- در شرایطی که فاصله بین بلوغ جنسی با بلوغ فکری و اجتماعی در افراد مختلف متفاوت است تا زمان برخورداری از شرایط مناسب جهت ازدواج می بایست این خلاء را به نحوی پر کرد . پیشنهاد ازدواج موقت اگرچه در مواردی و به طور گذرا آنهم در یک جنس شاید بتواند تاحدی به حل مسائل جوانان کمک نماید اما

تاوقتی که عرف جامعه جهت پذیرش این نوع ازدواج با چالش مواجه است نمی تواند به عنوان راهکار مناسبی در نظر گرفته شود لذا در این زمینه توجه مراجع قانون گذار در تدوین قوانین متناسب تر با شرایط حاکم بر جامعه و با در نظر گرفتن تمامی ابعاد مسئله و فرهنگ سازی هر چه بیشتر در جهت اجرای آن از طریق رسانه ها توصیه می گردد.

- دخالت نیروی انتظامی در معاشرت دختران و پسران نه تنها به جلوگیری از برقراری ارتباط کمکی نمیکند بلکه خود به خود حالت آشکار این روابط را در اماکن عمومی و سطح جامعه به مکان های خلوت و در خفا می کشاند و در واقع بر آسیب این روابط می افزاید. لذا پیشنهاد میگردد حضور و اقدام پلیس تنها به شرایطی که احتمال آسیب به یکی از طرفین وجود داشته باشد محدود گردد.

- مشارکت های اجتماعی در سازمانها، نهادها و گروههای مختلف علمی و تحصیلی با حضور هر دو جنس می تواند مناسب ترین مکان ها برای تقویت و کسب مهارتهای ارتباطی شده و همچنین از ابعاد عاطفی رابطه بکاهد، ضمن اینکه مسیر ارتباط نیز با هدف مشخص و متعالیتری قرار می گیرد. همچنین با توجه به اینکه افراد درگیر ارتباط مشارکت کمتری در حوزه مناسبت ها و حضور در محافل عمومی دارند با تشویق آنها و بکارگیری توانمندیهایشان در این محافل میتوان از گرایش آنها به ارتباطات آسیب زا جلوگیری نمود.

منابع و مأخذ

- اتکینسون، ریتال و همکاران (۱۳۸۱). زمینه روانشناسی، ترجمه ی محمد تقی براهنی، تهران، انتشارات رشد
- احمدی، علی اصغر (۱۳۷۶) تحلیلی تربیتی بر روابط دختر و پسر در ایران نشر اولیاء و مربیان، چاپ چهارم
- احمدی، علی اصغر (۱۳۸۲): جوان و تشکیل خانواده، تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان
- ازکمپ، استوارت (۱۳۷۰). روانشناسی اجتماعی کاربردی، ترجمه فرهاد ماهر، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی .
- اسدی، عبدالله، محمدی، محمدعلی، دادخواه، بهروز (۱۳۸۲): نگرش دانشجویان نسبت به روابط دختر و پسر از دیدگاه اسلام در دانشگاههای شهر اردبیل. گزارش طرح تحقیقاتی. دانشگاه علوم پزشکی - مدیریت پژوهشی و اطلاع رسانی، واحد پژوهش.

- اسدی، عبدالله (۱۳۸۵)، بررسی روابط دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه‌های شهر اردبیل، مجله علمی - پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، دوره ششم، ش ۲، صص ۱۱۴-۱۱۳.
- حاجیلری، عبدالرضا (۱۳۸۴) پژوهش شناخت نگرش دانشجویان پیرامون وضعیت روابط دختر و پسر در دانشگاهها و آگاهی آنها از حدود شرعی روابط بین دو جنس. معاونت پژوهشی جهاد دانشگاهی واحد علامه طباطبایی پایگاه اطلاع رسانی دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی
- سفیدگران غلامحسین (۱۳۸۰): مسائل و مشکلات زنان؛ اولویت ها و رویکردها، دفتر مطالعات و تحقیقات زنان،
- ظهور، علیرضا، توکلی، علی (۱۳۸۱). وضعیت نگرش مذهبی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان . مجله ارمان دانش، دوره هفتم، شماره ۲۸، صص ۵۳-۴۵
- فرهادیان، رضا . (۱۳۸۱): روابط دختر و پسر، مجله ماهنامه حدیث زندگی، روابط اجتماعی، سال دوم شماره ۷
- قاسمی، وحید (۱۳۸۳): سنخ شناسی دانشجویان بر مبنای پدیده روابط دوستانه دختر و پسر مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه اصفهان . فصل نامه مطالعات جوانان، شماره ۷، تابستان و پاییز ۸۳ صص ۹۰-۱۱۳
- غفاری، غلامرضا (۱۳۸۶). روابط و ارزش‌های اجتماعی جوانان ایرانی، فصلنامه مطالعات جوانان. ش ۸ و ۹، تابستان. صص: ۷-۳۲.
- محسنی منوچهر (۱۳۷۹): بررسی آگاهی ها ، نگرش ها و رفتارهای اجتماعی در تهران ، تهران :معاونت پژوهشی و آموزشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- مطهری، مرتضی (۱۳۵۹) نظام حقوق زن در اسلام، تهران، شرکت سهامی عام
- موحد، مجید حلیمه عنایت محمد تقی عباسی شوازی (۱۳۸۵). «بررسی رابطه عوامل اجتماعی و فرهنگی با نگرش دانشجویان نسبت به معاشرت و دوستی دختر و پسر پیش از ازدواج»، مجله علوم اجتماعی و انسانی، دانشگاه شیراز، دوره بیست و چهارم، شماره دوم (پیاپی ۴۷) ویژه نامه جمعیت و توسعه.
- وثوقی ، منصور، دائمی اکرم (۱۳۸۵): عوامل اجتماعی - فرهنگی موثر بر نگرش والدین نسبت به روابط میان نوجوانان دختر و پسر در شهر تهران ، نامه انسان شناسی سال چهارم ، شماره ۷ ، صص ۱۸۸-۱۶۱
- یوسفی زهرا، اشرف محمد رضا ، هویدافر رضوان (۱۳۸۶). سالم سازی روابط دختران و پسران . تازه های رواندرمانی سال دوازدهم شماره ۴۳ و ۴۴. صص ۸۷-۹۶

- یوسفی زهرا، اشرف محمد رضا، هویدافر رضوان (۱۳۸۶). سالم سازی روابط دختران و پسران، تازه های رواندرمانی سال دوازدهم شماره ۴۳ و ۴۴. صص ۸۷-۹۶

-Adams,S.Gullato.I,markstorn-Adams.C.(1994).Adolescentlife Experiences.California:Erooks/ceai

-Beker ,M,H,(1974).The Health belief model and personal health Behavior . Health Education Mongraphs,40,512-519.

-Blesk, A. L. and Buss, D. M. (2001). **Opposite-Sex Frenship: Sex Differences and Similarities in Initiation, Selection and Dissolution**, PSPB, 27, 1310-1323.

-Brindis, C.(1998). Mobilizing for action.communities responding to the challenge of adolescent pregnancy prevention Advoeates for Youth Washington , D . C . <http://www.Advoeatesforyouth.org/>

-Hervieu-Léger, D. (2001). *The Two Fold Limit of Secularization*. In: **Peter Berger and the Study of Religion**, (Eds.): Woodhead, L., Heelas, P. and Martin, D., New York: Routledge., 112-126.

-Hickman ,Brown M, (1999), Public support sexuality education research highest level , sexuality Information and Education Council of the united State (SIECUS),<http://www.siecus.org>.

-Jemmot ,J,B. Jemmot , L.S.(2001). Reducing sexual risk taking Behavior programs that work . Journal of National Black Nurses Association , 2(1), 4-14.

-kirby ,D. (2003). BDI logic model: A useful tool for rating and evaluating and evaluating programs to reduce adolescent sexual risk – taking, pregnancy , HIV and other STD . sexuality Information and Education council (SIECUS). <http://www.siecus.org> .

-Lawrence, S,T, Brafield , J,S, Gefferson, T,(1995).Cognitive – behavioral intervention to reduce African –American adollessents risk for HIV-intfection , Journal of Counseling and Clinical psychology , 63(2):221-237.

-Rostosky, S. S., et al. (2004). *The Impact of Religiosity on Adolescent Sexual Behavior: A Review of the Evidence*, **Journal of Adolescent Research**, 19(6), 677-697.

-Smith.E.R. Mccaie.D.M. (1995). *Social psychology* New York: Worthpublishers.

-Woody.j.(1997).**Emations and motivations in first adolescent intercourse: an exploratory study based on object relations theory**. The Canadain journal of Homan Sexuality, 25,35-24